

לא־מושל, לא־מימשל, לא־כיבוש

הגדה הצפונית

של צה"ל. הוא גם גובה מכס משלו כנמלים, מבלי שצה"ל יידע על כך רשמית. הוא מקיים מחסומים, לרוב משותפים עם צה"ל. (ניתן לראות במקומות רבים חיילי צה"ל יושבים בצל, ואישיהואר בורק את המכוניות העוברות.)

חדא קיים כל עוד ישראל קיימת. הרעיון של המערך שניתן למסור לו את כל דרום לבנון, והוא ימלא שם את התפקיד השילטוני, מגוחך. כל הנשק הישראלי לא יאפשר לקבלן המישה לשלוט בשליש של ארץ, שקיים בה סכך כזה של עדות וכוחות מזוינים ומחתרות.

בינתיים הוא קיים כמערכת שלישית — וגם היא בלתי־מזגדרת, חסרת בסיס מימשל ומעשי.

לֹאן כל זה מוביל? והוא מצב זמני. אבל ההיסטוריה מלמדת שמצב זמני יכול להימשך מאות בשנים. הוא מתאים את עצמו למציאות. ורוקא זמניותו מאפשרת לו, לפעמים, להתאים את עצמו לנסיבות המשתנות.

ישראל נמצאת בדרום־לבנון. היא תישאר שם הרבה זמן. כל המגמות מובילות להישארות־קבע. לא לשנה־שנתיים, אלא לעשר שנים, עשרים שנים, מאה שנה.

הליכוד והמערך, ששניהם שותפים להחלטה הארורה לפלוש ללבנון, אינם יכולים לצאת משם. כי יציאה משם, כתנאים האפשריים במציאות, פירושה הוראה פומבית בכך שהמילחמה היתה מיותרת לחלוטין, ש־518 הרוגיה (עד כה) נפלו לשווא, שההרפתקה כולה לא הגיבה שום פרי חיובי שהוא.

איזו ממשלה מסוגלת לכך?

נסיגה־כבוד אינה אפשרית. לא יקום בלבנון מימשל מרכזי חזק, יידידותי לישראל, המסוגל לקבל לידיו את השילטון בדרום.

אם יקום בלבנון שילטון מרכזי חזק, הוא יהיה פרו־סורי. לסי כל הסימנים, יתגשם בלבנון תהליך של קנטוניזציה, מין מהדורה רצחנית של שווייץ. כל עדה תתרכז בשטח משלה, אחרי שגירשה ממנו (או רצחה) את בני כל העדות האחרות שגרו בו עד כה.

השוף יהיה קנטון דרוזי מזויין ועצמאי־למחצה. האיזור מצפון לביירות יהיה קנטון מארוני, תחת שילטון הפלאנגות. איזורים אחרים יהיו תחת שילטון סורי או סורי־פלסטיני.

אילו היתה ישראל נסוגה מן הדרום, היה קם שם קנטון שיעי מזויין, אולי מתון, אולי קיצוני, אולי חומיניסטי, אולי קשור בסורים, אולי קשור באשף.

ממשלה חדשה וחזקה בירושלים, ללא מחויבות כלפי העבר הקרוב השחור, היתה מסוגלת לקבל החלטה לצאת מן הביצה הזאת, תוך עשיית סידורים טובים ככל האפשר למניעת שחיתה הדרית וטבח הפלסטינים, ותוך טיפוח יחסי־ידידות עם האוכלוסיה המקומית והכוחות השונים הקיימים שם.

לא יצחק שמיר ולא שימעון פרס מסוגלים לכך.

לֹכֵן יישאר הלא־מושל במרג'־עיון, ויישאר הלא־מימשל בדרום־לבנון.

ולבנון הדרומית אכן תהיה לגדה הצפונית. מדוע?

מפני שהמצב אינו סטאטי. יש רינאמיות של כיבוש, גם כשהוא קרוי לא־כיבוש.

המודוס־זיווני שנמצא בין הלא־מושל הישראלי ובין מערכת־השילטון המקומית יכול להימשך כל עוד יש בביירות ממשלה פלאנגיסטית. אך כאשר תקום שם ממשלה פרו־סורית, המצב עלול להשתנות כליל. בעלי־התפקידים המקומיים עשויים לקבל הוראה שלא לשתף עוד פעולה עם הישראלים.

מילחמת־הגרילה עלולה להתגבר במידה הרתי־אטונת. כבר עתה שוררת בקרב הישראלים בלבנון מודעות גבוהה מאוד לאפשרות של פיגוע בהם בכל רגע. כאשר ישלש המוות בדרכים ובכורים, יהפוך הלא־מימשל ה־נאור וה־ליברלי במהרה למימשל צבאי נוקשה וקשוח לכל דבר — כפי שקרה בגדה המערבית.

ובעיקר: ההתפתחות הפנימית. סיפור הגדה המערבית מלמד שהתיאבון גובר עם האוכל. אחרי שנה־שנתיים של התרגלות, החלה ההתנחלות הבלתי־יחוקית והחוקית. תפסו שיש בגדה משאב־טבע, שניתן לנצלם. שיש קרקע, מים, והכוח להפקיעם.

כל זה אמור לקרות בגדה הצפונית, כאשר תתרגל ישראל לעובדה ולרעיון של נוכחות־קבע שם. יש שם מים בשפע, שאפשר להעבירם ארצה. יש פסוקים בתנ"ך הקובעים שזוהי נחלת־אבותינו. היא לא נתפסה, משום־מה, לפני 3000 וכמה שנים. אפשר להשיג את צוה־אלוהים באיחור־מה. יש מקומות נחמדים מאוד, שאפשר להתנחל בהם — תחילה לצורכי ביטחון, כדי להבטיח את הרכיבים והצמתים, ואחר־כך —

הלבנון הדרומית אינה הגדה הצפונית. בוודאי שלא. בהחלט לא. עדיין לא. היא תהיה כזאת במהרה.

אינו יודע בריוק מה קורה לכספים אלה, המיועדים למטרות שונות. הם גובים מכס כנמלים. בשם המימשל המרכזי, ואיש אינו יודע מה קורה לכספים אלה.

איכשהו זה פועל, והכל מרצפים. ■ ■ ■

מַעַל למערכת זו קיימת עכשיו המערכת של צה"ל, הלא־מימשל של הלא־מושל.

סגראלון מוצפי יושב במרג'־עיון, שהיא כמעט שטח ישראלי, במרחק של קפיצה קטנה ממטולה. האחרים הקודמים — צידון ונבטיה — הפכו מסוכנים מדי. (הוא עצמו מסביר זאת בטעמי נוחיות מינהלית בלבד.)

מה הוא עושה שם? יש "נוכחות" של צה"ל בדרום־לבנון. הלא־מושל עוסק קודם כל בכל התפקידים הכרוכים בניסחוננו של צה"ל ובמטרותיה של ממשלת ישראל. זה"ל מחזיק בקווים, מטייר בכבישים, מאייש מחסומים. צה"ל גם עוצר אנשים ומשחרר אנשים, ומחזיק אותם באל־אנצאר.

צה"ל גם מהווה את הכוח הצבאי הבילעדי במחנות־הפליטים הפלסטיניים, ורואג לביטחונם. כדי שלא תחזור פרשת צברה ושאתילא, שגרמה נזק כה מחריד למדינת־ישראל.

הלא־מושל מקיים קשר עם בעלי־התפקידים הלבנוניים, מתווך בין המיליציות, מפקח על המיסחר עם ישראל, מפקח על

סא"ל מוצפי: בהחלט לא. עדיין לא.

המיסטרה ודוחף אותה לעשות קצת יותר. הוא עושה אלף ואחד דברים שהמימשל המקומי אינו עושה. ומכיוון שהמימשל המקומי עושה פחות ופחות, הלא־מושל עושה יותר ויותר.

על סמך מה הוא פועל, כשאין לפעולתו כל בסיס מימשל, ואין הוא זכאי למשול באמצעות צווים, כמו מושל צבאי?

בשטח. על סזי יישק דבר. גם כשהספה אינו מדבר בלשון החוק.

מי מחליט מה לעשות ומה לא? מוצפי מחליט. ולמעשה גם הוא לא. כי ההחלטות מתקבלות כימעט מעצמו. יש דברים החייבים להיעשות. וכשאף אחד אינו עושה אותם, הלא־מושל של צה"ל נכנס לחלל הריק, מרצון או בעל־כורחו.

האם זה מימשל צבאי? בהחלט לא. חסידה־לילה. אבל ■ ■ ■

רִיִן שתי המערכות — המקומית, התלויה על בלימה, והצה"לית, המבוססת על הכוח, קיימת המערכת של רביסרן סעד תדאר.

הוא מוצפן שהוא פועל על פי החוק הלבנוני, ושהוא מכיר בשילטון המרכזי. אך השילטון המרכזי מתבחש לו ומתייחס אליו כאל סוכן ישראלי.

שמור לו — או לשכמותו — תפקיד על פי החוזה הישראלי־לבנוני. אבל חוזה זה חודל־ל. מת כשטרם נולד מת. מה עושה תדאר? הוא מקיים חוזה, המהווה מעין קבל־מישנה

לא להכיר: סמי מוצפי, סגראלון, צבאה־גנה־לישראל. גבר כבן 35, יליד עיראק, מרכיב משקפיים, רחוק מן הטיפוס המצוי של שוויצר ישראלי. עושה רושם של איש מבין המכיר בגבולות הכנתו. כמה שאני נמצא כאן זמן רב יותר, אני חש שאני מבין פחות. ■ ■ ■

אדם המודע למורכבות העצומה של תפקידו, מבלי שהדבר יפחיד אותו. הישראלי המאלתר, הפותר בעיות מעשיות בזו אחר זו, כפי שהן מתעוררות, מבלי לשכור את ראשו יותר מדי על התיאוריה העומדת מאחורי מעשיו.

התפקיד: — — — אה, זוהי הבעיה. קשה להגדיר מהו. קל מאוד לקבוע מה שאינו, כי הוא עצמו מברזן על כך בכל הזדמנות. אין הוא הממשל הצבאי של דרום־לבנון.

אם כן, מה הוא? איש־קשר, הוא אומר בצניעות. איש־סיוע, אדם הפותר את הבעיות הכרוכות בנוכחות צה"ל בשליש הדרומי של לבנון.

אולי כדאי להמציא בשבילו תואר חדש: לא־מושל. ■ ■ ■

אִין מימשל צבאי ישראלי בלבנון. מפני שאינו יכול להיות.

שושן אין בסיס חוקי בלשהו — על פי החוק הבינלאומי הישראלי — למימשל כזה.

כאשר מרינה נמצאת במצב מילחמה עם מרינה אחרת וכובשת שטחים במהלך הקרבות, אלה הם "שטחים כבושים" או "מוחזקים" (המילה האנגלית occupied תואמת את שני המונחים). אין לספח שטחים אלה למרינה הכובשת, ואין לחולל בהם כל שינוי שהוא. גורלם נקבע בתום־המלחמה בהסדרה־שלום. על פי העיקרון המימשל הקובע ש־אין לרכוש שטחים בכוח הנשק".

על פי החוק הבינלאומי, בשטח הכבוש מוכרז השילטון להיות צבאי, מכיוון שהוא נובע מן המלחמה בלבד. למימשל הצבאי אין הסמכות לחוקק חוקים או לעשות מעשים, אלא במיסגרת הצרכים הצבאיים הכרוכים בהמשך המלחמה, עד להשגת השלום.

זהו מבחינת המימשל הבינלאומי, מצבה של ישראל בגדה המערבית.

היא נכבשה במהלך המלחמה מירי ירדן, ישראל שולטת בה זמנית כל עוד לא הסתיימה המלחמה, גורלה הסופי ייקבע בהסדרה־שלום, על פי העיקרון שאין לרכוש שטחים בכוח. (עיקרון זה מוזכר גם בראש החלטה מועצת־הביטחון 242.)

ברצועת־עזה המצב המימשל קצת יותר מסובך. השטח הזה נכבש במלחמה מירי מצריים, אך כיום קיים מצב של שלום בין מצריים וישראל. מבחינת המימשל הבינלאומי, מרחף סימך־שאלה גדול מעל לכיבוש הישראלי שם.

אך בלבנון המצב שונה לחלוטין. ישראל לא כבשה את השטחים האלה תוך כדי מלחמה במדינת־לבנון, ואין זה שטח שנכבש מירי הצבא הלבנוני. ישראל טענה שהיא נכנסת לשטח לבנון כדי לעזור לשילטונה החוקי.

הפלישה היתה — גם למעשה — פרי היכרות מוקדמת בין ישראל והפלאנגות, שהן הכוח הדומיננטי בממשלת־לבנון.

המשך הכיבוש הישראלי בדרום־לבנון לא בא, על כן, כדי לאפשר את המשך המלחמה בלבנון. במילא אין כל בסיס מימשל לקיום מימשל צבאי ישראלי באותו שטח.

לכן אין מימשל צבאי. אין מושל צבאי. דרום־הלבנון אינו דומה לגדה המערבית. אין הוא יכול להיות גדה צפונית.

כך אומר סגראלון מוצפי, לא־מושל, המופקר על לא־מימשל, בשטח לא־כבוש. אם כן, מה יש שם? ■ ■ ■

שֶׁשׁ מצב, שהיה מטריח את דעתו של קצין גרמני. תסוכות עצומה להלכה ולמעשה.

יש מערכת־השילטון הלבנונית. בית־מימשל לבנוני, מיסטרה (ג'נרמריה), מכס, מושל־מחוז, ראש־ערים. מערכת זו כפופה למימשל המרכזי וכשירות, והיא פועלת ככל השטח על פי החוק הלבנוני.

האומנם? כן. זאת אומרת, לא. ובעצם, כן ולא.

כל האנשים הטובים האלה אמנם קיימים, אך הם חדרו מזמן לתפקיד. לפני הכיבוש הישראלי היה קיים שם מישטר של מיליציות מזוינות שונות, וכראשן כוחות אשף. בעלי־התפקידים המקומיים למרו לנווט את דרכם בזוהרות רבה, "להתהלך בין טיפות־הגשם". המיסטרה למדה שלא לתחוב את האף שלה לעניינים לא־לה, כגון תפיסת פושעים שייכים לעדה מזוינת זו או אחרת. תלמידים כושלים היו מביאים לבית־הספר חברים חמושים, כדי לרמוז למורים שלא כדאי להכשיל אותם בבחינות.

כל המערכת הזאת קיימת גם עתה, והיא מומשיכה להתייחס לתפקידיה באותה הרוח.

בעלי־התפקידים מקבלים כספים מן המימשל המרכזי, ואיש